

5. Горшкова В. Е. Перевод в кино Текст. / В. Е. Горшкова. – Иркутск: МИГЛУ, 2006. – 278 с.
6. Денисова Г. Чужой среди своих: к вопросу о переводе художественных фильмов и их восприятии в рамках иноязычного культурного пространства / Г. Денисова // Университетское переводоведение. – 2006. – Выпуск 7. – С. 155.
7. Красных В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. Красных. – М. : Гнозис, 2003. – 375 с.
8. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю. М. Лотман. // Об искусстве. – СПб.: Искусство-СПБ, 1998. – С. 315 - 323.
9. Матасов Р. А. Методические аспекты преподавания кино/видеоперевода / Р. А. Матасов // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – РГПУ им. А. И. Герцена, 2009. – С. 155 – 166.
10. Яценко А. Перекладач Нагребецкий: І де ж в Україні російськомовній душечці вдовольнити культурні запити? <http://culture.unian.net/ukr/detail/186042>
11. Пучков Д. Вопросы Goblina про переводы фильмов. <http://oper.ru/torture/read.php?t=1045689061>

УДК 81'25:'373.45[811.112.2:811.161.2]

Любчук Н.В.
(Київ, Україна)

АНГЛІЗМИ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

У статті йдеться про особливості англійських запозичень у сучасній німецькій мові, ступінь їхньої асиміляції та деякі лінгвістичні аспекти їх перекладу українською мовою.

Ключові слова: *англізм, запозичення, калька, уявне запозичення, відповідник, декомпресія тексту, описовий переклад.*

В статтє рассматриваются особенности английских заимствований в современном немецком языке, степень их ассимиляции и некоторые лингвистические аспекты их перевода на украинский язык.

Ключевые слова: *англицизм, заимствование, мнимое заимствование, соответствие, декомпрессия текста, описательный перевод.*

The article deals with peculiarities of English loan-words in the modern German. The degree of the assimilation of anglicisms is analysed. Some linguistic aspects of their translation into Ukrainian are considered.

Key words: *anglicism, loan-word, translation loan-word, imaginary loan-word, analogue, decompression of the text, descriptive translating.*

“Все тече!.. Значення сьогоднішні вже не є значенням завтрашнім. Немає меж ні в часі, ні в просторі, в яких би слову було наказано зупинитися” [1: 79]. Ці слова Арніма фон Зальтена, сказані понад 100 років тому, сьогодні справедливі як ніколи. Мова – це відкрита система, в якій постійно з’являються нові слова, нові значення вже наявних слів. Так, за підрахунком німецьких лінгвістів у 90-х роках ХХ століття у німецькій мові з’явилося 750 нових стрижневих слів і 1500 похідних від них [2: 155]. За останні 20 років німецька мова поповнилася понад 3000 слів.

Понад 40% від загальної кількості неологізмів становлять запозичення, передусім англізми та їх американський варіант – американізми [2: 155]. Аналогічні тенденції спостерігаються і в українській мові.

Серед причин запозичень можна назвати появу нових речей; випередження одних країн і відставання інших у розвитку певних галузей науки, техніки, мистецтва; міжнародну співпрацю у ХХ столітті; заповнення прогалин у семантичній системі мов-реципієнтів, прагнення до уникнення надмірної полісемії чи омонімії, потреба у ефемістичній лексиці та експресивних синонімах. Причиною посилення впливу англійської мови стало набуття нею статусу міжнародної мови, глобалізація, розвиток інтернету. Однією з причин сучасних запозичень з англійської мови як німецької, так і української лінгвісти називають бажання продемонструвати свою освіченість, сучасність [2: 154; 3: 184]. Як особливу причину англійських запозичень у українську мову називають прагнення до обмеження наслідків впливу російської мови [3: 161], “тенденцію до розподібнення з російською мовою та пошук альтернативи цій мові як джерелу інновацій” [4: 190].

В обидві мови запозичується лексика з різних сфер життя, зокрема терміни у сфері комп’ютерної техніки та інформаційних технологій (*Doppelklick, E-Mail, Blog, googeln, surfen, faxen; сайт, блог, відфаксувати, сканувати*), лексика суспільно-політичного, побутового, спортивного дискурсу (*Kollateralschaden* (від *collateral damage*), *No-Go-Area, McJob, Generation @, Generation X, Realityshow, Biopic, roamen, wakeboarden; серфінг, мінейджер, вікенд, наблік пілейшенз, хом-дог* та ін.).

Ставлення до англізмів в обох країнах неоднозначне. Якщо одні вважають їх ознакою культури і сучасності, то інші піддають їх засилля ніщівній критиці. Мову порівнюють з організмом, а англізми – з хворобою, що йому загрожує [5: 45]. Все частіше лунають “заклики до боротьби з навалюю новітніх англоамериканізмів” [3: 160]. Здавалося б, що значна кількість запозичених з однієї мови слів мала б полегшити спілкування носіїв мов-реципієнтів, а отже, і переклад. Проте таке полегшення має місце до певної міри лише у сфері інформаційних технологій, музики. В інших сферах запозичені елементи, переважно відсутні у словниках, лише ускладнюють розуміння і переклад тексту. Для цього є декілька причин, зумовлених особливостями запозичень.

Впадає в око, що англізми у німецькій мові охоплюють більше сфер, ніж в українській; одне слово може стати вихідним для кількох похідних. Причому утворюються як іменники і прикметники, так і дієслова. Останнє малохарактерне для української мови. Активні дериваційні процеси, в які включені англійські запозичення, по-різному сприймаються у суспільстві і серед науковців. Деякі німецькі науковці вважають, що англізми – це англійські слова, які вживаються у німецькій мові. Отже, вони мають зберігати англійську вимову, утворення похідних від них неможливе. Інші ж наголошують

на тому, що англізми – це слова, які хоча і були запозичені, проте вживаються у німецькій мові і мають підлягати нормам німецької мови. Німецька вимова, утворення похідних, відмінність значень у німецькій мові від значень у мові джерелі – нормальні явища [5: 50-51]. Така позиція науковців призвела до того, що значна кількість запозичень не має єдиного унормованого написання, іменники мають подвійний рід, дієслова можуть мати подвійну форму Präteritum і Partizip II (*n/m* (рідко) *Biopic* – *Bio-Pic* – *biopic* – *bioграфічний фільм*; *f* *Dokusoap* – *Doku-Soap* – *Docu-Soap* – *Docu-soap* – *Doku Soap* – *Docu Soap* – телевізійний жанр, що поєднує елементи документального фільму та мильної опери; *piercen* (від *to pierce*) – *робити пірсинг* – (Prät.) *piercete*, *piercte*; (Part. II) *gepiercet*, *gepierced*). У випадку з дієсловами впадає в око, що характерний для німецького Partizip II префікс *ge-* присутній завжди, а суфікс може вживатися або німецький *-t*, або англійський *-d*. Іменники утворюють множину здебільшого за допомогою характерного для англійської мови закінчення *-s*, проте інколи використовуються німецькі закінчення (*m Cybernaut* (*-en*, *-en*) – *активний користувач інтернету*). Англізми запозичуються також шляхом калькування. Цікавий факт, пов'язаний з мережею Twitter, наведено у журналі “Der Sprachdienst” 1/10: людину, яка часто читає повідомлення одного користувача, називають *Follower*, проте нерідко трапляється його переклад *Verfolger*, який зазвичай викликає негативні асоціації. Але при використанні у зв'язку з Twitter така конотація не актуалізується. В українській мові лексичний відповідник цього слова відсутній, отже, доводиться вдаватися до описового перекладу *постійний читач повідомлень у мережі Twitter*. Саме слово *Twitter* часто також перекладають як *Gezwitscher* [6: 6]. Цікаво, що англійське *Twitter* має значення: 1) щebet, щebetання, цвірінчання; 2) балачки, балаканина; а *Gezwitscher* є його відповідником лише у першому значенні. В українських ЗМІ також трапляються поодинокі випадки перекладу *Twitter* як *цвірінчання*.

Досить часто на позначення одного поняття утворюються синонімічні ряди, які можуть включати як лише іншомовні слова, так й іншомовні слова та їхні німецькі кальки (*f/m* (рідко) *Couchpotato* (*-s/-es*) – *людина, яка часто проводить дозвілля перед телевізором з солодощами або солоним печивом* – *Couchkartoffel*, *Sofakartoffel*; *n* *Reality-TV* – *телебачення, яке показує розраховані переважно на зовнішній ефект реальні, сенсаційні події* – *Realitätsfernsehen*, *Realityfernsehen*, *Ereignisfernsehen*).

Крім абсолютних синонімів, серед запозичень трапляються також ідеографічні. Так, слід розрізняти *McJob* (*низькооплачувана робота, як правило, у сфері послуг*) та *Minijob* (*низькооплачувана робота (як правило, у сфері послуг) при скороченому робочому дні*). Оскільки часто йдеться про соціальні явища, невідомі в Україні, то в перекладі використовуються широкі описові звороти.

Однією з проблем для перекладу є активне запозичення дієслів у німецьку мову та утворення похідних за допомогою німецьких префіксів, у чому проявляється принцип мовної економії. В українській мові простежуються лише поодинокі випадки дієслівних запозичень (*сканувати*, *відфаксувати*), тому у перекладі використовуються здебільшого словосполучення, що призводять до відчутної декомпресії тексту (*roamen* – *перебувати у роумінгу*; *bladen* / *inlinen* / *inlineskatzen* – *кататися на скейті* (на якому коліщата розташовані в одну лінію); *chatten* – *спілкуватися в чаті*; *klicken* – *клікати* (клацати мишкою, щоб активувати курсор для запуску програми); *wegklicken* – *закрити програму*).

(клацнувши мишкою); **doppelklicken** – двічі клацнути (мишкою); **durchklicken** – переглядати інформацію (постійно клацаючи мишкою); **twittern** – спілкуватися у мережі Twitter).

До декомпресії тексту при перекладі призводить також те, що у німецьку мову запозичуються групи слів, що позначають різні аспекти одного явища, в українську ж, як правило, запозичується лише назва самого явища (**Twitter** ® **twittern**, **Tweet** (окреме повідомлення у мережі Twitter)). Порівняймо:

*Noch ehe der Bundespräsident das Ergebnis des ersten [...] Wahlgangs in der Bundesversammlung verkündete, konnten die **Follower** einer Delegierten bereits durch einen **Tweet** erfahren, dass der erste Wahlgang erfolgreich verlaufen ist* [6: 6].

Ще до того, як федеральний президент оголосив результати першого туру виборів на федеральних зборах, **постійні читачі повідомлень** однієї з депутаток у мережі **Twitter** дізналися з її **повідомлення**, що перший тур виборів пройшов успішно.

Трапляються випадки, коли одне слово запозичується у різні мови з різним значенням. Так, у німецькій мові **Chat** означає комунікацію в інтернеті, а **чат** в українській – віртуальне місце зустрічі в інтернеті. У німецькій мові в цьому значенні вживаються **Chatbox**, **Chatline**, **Chatroom**, **Chatraum**.

Фальшивими друзями перекладача можуть стати семантичні кальки – наявні або запозичені раніше слова, що набули нових значень під впливом іншої мови (**sexi** – чудовий, привабливий, ефектний (первинне значення: сексуальний, сексуально привабливий), **surfen** – шукати інформацію в інтернеті (первинне значення: займатися серфінгом), **downloaden** – herunterladen – завантажувати). Єдину рекомендацію щодо перекладу таких слів випрацювати неможливо. Способи перекладу варіюються від віднайдення відповідника у мові перекладу (**sexi**), утворення словосполучення (**surfen**) до семантичного калькування (**downloaden**).

У німецькій мові трапляються випадки утворення на основі англійських прототипів власних слів з власними значеннями. Так, під впливом англійського **alpha-dog** (альфа-самець) у 80-х роках ХХ століття утворилося **Alphamännchen** (чоловік, який посідає керівну позицію, особливо у політиці, і проявляє себе як владна, безкомпромісна людина), у 90-х роках ХХ століття з'явилися **Alphamann**, **Alpha-Tier**. Останнє могло вживатися також щодо жінок, а у ХХІ столітті виникли **Alphaweibchen**, **Alphafrau**, **Alphamädchen**.

Для утворення німецьких слів використовуються також англійські моделі. З ім'ям німецького науковця Горста В. Опашовскі пов'язують утворення позначення **Generation @** (молоді люди, що народилися в епоху комп'ютера). Основою стало запозичене з англійської **Generation X** (люди, народжені у 60-х-70-х роках ХХ століття, яких вважають втраченим поколінням через незадоволення життям і відсутність цілей). При перекладі українською мовою застосування єдиної моделі виявляється неможливим. Якщо **покоління @** не викликає проблем для розуміння, то **покоління X** зрозумілим для носіїв української мови не буде, а перифраза **втрачене покоління** викличе асоціації з іншим поколінням. Отже, єдино можливим у цьому разі є описовий переклад **покоління народжених у 60-х-70-х роках ХХ століття**.

Проблемою для перекладача можуть стати уявні антоніми, які позначають явища різного характеру (**Give-away** – рекламний подарунок (від підприємства, партії, організації);

Take-away – 1) продаж на вулиці страв швидкого харчування; 2) страва швидкого харчування). Оскільки мова йде про нові реалії, малопритатними виявляються також англійські словники, де наведене значення **take-away** відсутнє, а для **give-away** подано значення товар, відданий дешево або даром з рекламною метою.

Відчутні труднощі становить переклад позначень тих європейських і міжнародних явищ і процесів, в які не включена Україна. Так, якщо **Turbokapitalismus** можна перекласти за допомогою комбінованої реномінації (*турбокапіталізм – форма капіталізму, для якої характерна орієнтація виключно на досягнення максимальних прибутків підприємств і відмова від інших економічних, передусім соціальних аспектів*), то **Outs** завжди потрібно перекладати описово – країни-члени ЄС, які у середині 90-х років ще не виконали умови, необхідні для прийняття до валютного союзу; **Ins** – країни-члени ЄС, які у середині 90-х років виконали умови, необхідні для прийняття до валютного союзу.

У рідкісних випадках можливе перефразування на основі гри слів. Так, **Ig-Nobelpreis** – від англ. *ignoble* (низький, нищий) – має в українській мові відповідник **Шнобелівська премія** (від *шнобель* – ніс). Такий переклад став можливим завдяки співзвучності слова *шнобель* та прізвища *Нобель* і гумористичному характеру самої премії.

Особливістю німецької мови є так звані уявні запозичення (*Scheinentlehnungen*), які, будучи схожими на англійські слова, в англійській мові або відсутні, або мають інші значення. Так, **Youngtimer** утворилося за аналогією до **Oldtimer**, яке було запозичене з англійської мови, де має значення *немолода людина, що проживає в одному місці протягом тривалого часу*, а у німецькій мові набуло значення *ретро-автомобіль*. **Youngtimer** також позначає ретро-автомобіль, проте молодший за **Oldtimer**. Різні джерела відносять до **Youngtimer** автомобілі випусків 60-80-х років ХХ століття. Переклад цих двох слів українською мовою можливий лише за допомогою гіпероніма **ретро-автомобіль**.

Серед запозичень з англійської мови трапляються також аббревіатури. Причому деякі з них функціонують і в українській мові ((нім.) **WAP** (Wireless Application Protocol) – (укр.) **WAP**, (нім.) **USB** (Universal Serial Bus) – (укр.) **USB**), інші ж мають лише повні відповідники в українській мові (**VR** (Virtual Reality) – *віртуальна реальність*, **PDA** (Personal Digital Assistant) – *мінікомп'ютер, оргенайзер, який має сенсорний екран, обслуговується за допомогою стилуса*).

Деякі аббревіатури мають кілька значень і відповідно різні відповідники в українській мові. Так, уже згадуване **PDA** має також значення *перидуральна анестезія* (Periduralanesthesie); **PC** – 1) (Personal Computer) *персональний комп'ютер* (ПК); 2) (Political correctness) *політична коректність*. Завдяки тому, що такі аббревіатури функціонують в абсолютно різних сферах, труднощів при перекладі не виникає.

Загалом аналіз показує, що найчастіше відповідники в українській мові мають запозичення термінологічного характеру. Проблемою є пошук відповідників позначень явищ, які мають незначну актуальність для України, проте є досить актуальними для Німеччини, а отже, часто згадуються як у публіцистиці, так і у побутовому дискурсі. Англізми, що позначають соціальні явища, процеси європейської чи міжнародної політики, поняття побутового дискурсу досить часто можна перекласти лише описово. Все це зумовлює необхідність як проведення ґрунтовного зіставного аналізу англізмів у німецькій та українській мовах, так і розробки сучасних словників іншомовних слів, а також двомовних словників неологізмів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Salten A. Deutsche Wortforschung und Wortkunde / Arnim von Salten – Leipzig: Teutonia, 1907. – IX. – 215 S.
2. Steffens D. Von “Aqua jogging” bis “Zickenalarm”. Neuer Wortschatz im Deutschen seit den 90-er Jahren im Spiegel des ersten größeren Neologismenwörterbuches / Doris Steffens // Der Sprachdienst. – 2007. – Jg. 51. – № 4. – S. 146-159.
3. Тараненко О.О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму / О.О.Тараненко // Мовознавство. – 2008. – № 2-3. – С. 159-189.
4. Ажнюк Б.М. Англізми в сучасній українській, російській і чеській мовах / Б.М.Ажнюк // Мовознавство. – 2008. – № 2-3. – С. 190-207.
5. Spitzmüller Jü. Eine Frage der Einstellung? Bewertungen des Sprachwandels in Linguistik und Öffentlichkeit / Jürgen Spitzmüller // Der Sprachdienst. – 2006. – Jg. 50. – № 2-3. – S. 41-54.
6. Frank N. Wörter des Jahres 2009 / Nicola Frank // Der Sprachdienst. – 2010. – Jg. 54. – № 1. – S. 1-9.

УДК 81'25

*Смирнова Л.А.
(Сімферополь, Україна)*

ЗАГАЛЬНІ МОВНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НЕЄВРОПЕЙСЬКИХ «ФІЛОСОФСЬКИХ» ТЕКСТІВ

У статті розглядаються загальномовні проблеми перекладацької адаптації у європейську культуру східних філософських традицій, аналізуються практичні стратегії перекладу східних філософських текстів у реаліях європейського логоцентризму.

Ключові слова: *переклад, східна філософія, філософський текст, стратегія, мислення, мова*

В статье рассматриваются общезыковые проблемы переводческой адаптации в европейскую культуру восточных философских традиций, анализируются практические стратегии перевода восточных философских текстов в реалиях европейского логоцентризма.

Ключевые слова: *перевод, восточная философия, философский текст, стратегия, мышление, язык*

The article elucidates the pantolinguistic problems of the European culture's translational adaptation of the Eastern philosophic traditions and analyses practical strategies for translation of the Eastern philosophy's texts in the context of the European logocentrism.

Key words: *translation, Eastern philosophy, philosophic text, strategy, thinking, language*

© Смирнова Л.А., 2011